Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Dnro K2025-21
15.9.2025

Lausuntopyyntönne: HE 71/2025 vp, lakivaliokunnan kuuleminen 16.9.2025
HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI RIKOSLAIN 16 LUVUN MUUTTAMISESTA

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia.

Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

Yleistä

Suomen Asianajajat pitää tärkeänä sitä, että poliisi, pelastustoimi ja ensihoidon toimijat voivat tehdä työtänsä turvallisesti ja että heillä on mahdollisuus häiriöttömästi toteuttaa tehtäviään. Ehdotetuilla niin sanottua sinivilkkusabotaasia koskevilla uusilla rangaistussäännöksillä (rikoslaki 16 luku 3 a § ja 3 b §) pyritään erityisesti vahvistamaan hälytystehtävissä toimivien henkilöiden ja kaluston suojaa. Uudet rikoslain säännökset eivät sisältäisi julkisen vallan käyttöä koskevaa tunnusmerkkiä, ja ne kattaisivat sekä henkilöllisen ulottuvuuden (väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen) että poliisi- ja hälytystoiminnassa käytettäviin ajoneuvoihin ja välineisiin kohdistuvat teot (anastaminen tai vahingoittaminen).

Poliisien toimintaa voi pitää voimassa olevassa sääntelyssä erittäin kattavasti suojattuna (rikoslaki 16 luku 1–3 §). Heidän kohtaamansa vastustaminen liittyy käytännössä aina julkisen vallan käyttöön. Ehdotetulla sääntelyllä olisi sen sijaan suurempi merkitys ensihoidon toimijoiden kohtaamaan väkivaltaan liittyen.

Suomen Asianajajat katsoo, että hallitusohjelman mukaisia tavoitteita tulisi tarvittaessa toteuttaa jo olemassa olevan rikoslain sääntelykehyksen kautta. Tällä vältettäisiin rikoslain systematiikan hajoaminen ja selkiytettäisiin lainkäyttäjän työtä sekä tehtäisiin rangaistussäännöksistä myös ennakoitavampia, jolloin yleispreventiivinenkin vaikutus voisi olla suurempi.

Käytetystä lainsäädäntötekniikasta

Mikäli tietyille toimijoille ja toiminnoille halutaan antaa vahvempaa rikosoikeudellista suojaa, lainsäädäntöteknisesti olisi parempi tarkentaa ja tarvittaessa lisätä rikoslain 16 luvussa suojattujen ryhmien piiriä (rikoslain 16 luvun 20 §). Siihen nähden, että esimerkiksi ensihoitajien katsotaan jo nyt monissa tapauksissa käyttävän julkista valtaa siihen liittyvine virkavastuineen, suora rinnastus viranomaisiin olisi lainsäädännössä asetettujen velvollisuuksien ja lain antaman suojan symmetrian kannalta perusteltua.

Samaan haluttuun lopputulokseen päästäisiin myös siten, että rikoslain erityiseen osaan kunkin rikosnimikkeen kohdalle lisättäisiin tarvittava kvalifiointiperuste, jolla teon kohdentuminen hälytystoiminnan piirissä olevien toimijoiden fyysiseen koskemattomuuteen ja heidän kalustoonsa tekisi teosta törkeän. Siten esimerkiksi vahingontekojen osalta olisi mahdollista lisätä törkeän tekomuodon kvalifiointiperusteeksi se, että teko kohdistuisi poliisin tai pelastustoimen kalustoon.

Ratkaisu antaisi myös teon rangaistusarvon kannalta liikkumatilaa, koska vähäiseksi katsottavat teot olisi kvalifioidun teon kokonaisarvostelun perusteella kuitenkin kohdennettavissa tavallisen tekomuodon piiriin, jolloin myös sakkorangaistus olisi mahdollinen seuraamus.

Ehdotetun sääntelyn suhteesta nykyisiin rangaistussäännöksiin

Lainkonkurenssia koskevan lausuntopalautteen seurauksena ehdotettuun 3 a §:ään sisältynyt toissijaisuuslauseke on nyt poistettu. Edellisessä ehdotuksessa rikoslain 16 luvun 1 § (virkamiehen väkivaltainen vastustaminen) oli poliisiin kohdistuvissa tilanteessa edelleen ensisijainen rangaistussäännös. Käytännössä valmisteluvaiheessa tehty muutos tarkoittaa sitä, että ehdotetusta 3 a §:stä tulee poliisiin kohdistuvien vastustamistilanteiden osalta ensisijainen rangaistussäännös, kun edellytys ”olennaisesta vaikeuttamisesta” täyttyy. Ratkaisu on lain tavoitteiden kannalta hieman nurinkurinen, koska virkamiehen väkivaltaisessa vastustamisessa on ankarampi rangaistusasteikko kuin ehdotetussa säännöksessä.

Huolimatta asiaa koskevasta lausuntopalautteesta, ehdotettuun 3 a §:n rangaistusasteikkoon ei otettu mahdollisuutta sakkorangaistukseen. Kysymyksessä olisi ollut rinnastus rikoslain 16 luvun 2 §:ään (virkamiehen vastustamiseen): virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty. Hallituksen esityksessäkin tuotiin selkeästi esille se, että erityisesti ensihoidon hälytystehtävien suorittamisen yhteydessä kohdattuun vastustamiseen liittyy monissa tapauksissa kohdehenkilön sekavuustila tai psyykkinen ongelmatiikka. Erityisesti näissä tilanteissa voidaan vankeusrangaistusta pitää usein liian ankarana seuraamuksena. Rikoslain yleisessä osassa olevaa mahdollisuutta asteikon alittamiseen ei tässä kohdin voida pitää riittävänä oikeussuojakeinona.

Suomen Asianajajat katsoo ehdotetun sääntelyn tunnusmerkistössä käytetyn terminologian jäävän edelleen paikoin tulkinnanvaraiseksi. Rikoslain 16 luvussa käytetyille tunnusmerkistöille ”vastustaminen” ja ”haitanteko” on muodostunut varsin vakiintunut sisältö. Nyt käytetty ”olennainen vaikeuttaminen” asettaa selvästi korkeamman soveltamiskynnyksen, mutta rajanvedon kannalta olennaiset kriteerit jäävät edelleen osin epäselviksi.

Ehdotetun sääntelyn tarpeellisuudesta

Ehdotuksessa sivutaan ultima ratio -periaatetta ja suhteellisuusvaatimusta tarkentamatta kuitenkaan niiden suhdetta käsillä olevaan ehdotukseen. Lähinnä todetaan, ettei hallitusohjelmakirjausten toimeenpano olisi mahdollista muuten kuin esitetyn lainsäädännön keinoin. Tämäntyyppisten pistemäisten erityiskriminalisointien, jotka eivät varsinaisesti muuta rangaistavan menettelyn alaa, perusteena tulisi olla yhteiskunnassa jokin erityinen syy – ilmiö, josta olisi kriminaalipoliittisista syistä tarpeellista säätää oma erillinen rikosnimike.

Ruotsissa järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja rikosjengien toimintaan liittyneet erityisen vakavat ilmiöt ovat hallituksen esityksessä kuvatuin tavoin epäilemättä naapurimaassamme puoltaneet erillisiä sinivilkkusabotaasia koskevia rangaistussäännöksiä. Suomen Asianajajat katsoo, ettei Suomessa vastaavaa rikollisuuden tilannekuvaa ainakaan vielä ole.

Helsingissä 15. päivänä syyskuuta 2025

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI Asianajaja Antti Riihelä, Helsinki

Suomen Asianajajien lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 150 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosoikeuden asiantuntijaryhmässä.